

Bezpečnostní a krizový plán školy

součást Školního programu proti šikanování č.j. SSZS/00045/2017

Účinnost od: 1.2. 2017

Spisový znak: A6

Skartační znak: S/5

Vypracoval: Mgr. H.Kováčová (metodik PRCH)

Schválil: Ing. L.Metzlová (ŘŠ)

Bezpečnostní a krizový plán je zpracován v souladu s Metodickým pokynem ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016.

I. Úvod

Krizové situace spojené s násilím ve školním prostředí zahrnují zejména rizikové chování, které je vyvoláno krizovou situací, která může přicházet z:

1. vnitřního prostředí - řešení konfliktů neadekvátním způsobem, zejména šikana, zneužívání návykových látek, krádeže, vandalismus a další, útok na školu ze strany žáků, případně ze strany pedagogů.

V těchto případech lze pro řešení využít Postupy při výskytu rizikového chování ve škole (**příloha č.1 až č.13** Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28, **příloha č.14-č.j.MŠMT-1398/2015-1, příloha č.15 až příloha č.20** č.j. MŠMT-1999/2015, č.j. MŠMT-44400/2014, příloha č. **21-Hazardní hráčství** Metodické doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování-leden 2017).

2. vnějšího prostředí - řešení konfliktů neadekvátním způsobem, násilí způsobené osobou, která navštívila školu - obvykle rodič/rodiče žáka, násilí způsobenému osobou/osobami, která vnikla do školy nebo jejího okolí a ohrožuje školu násilím nebo jinými prostředky, které mohou ohrozit žáky, pedagogy a další pracovníky školy.

II. Preventivní opatření

Jak předcházet šikaně:

- Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí podílela celá škola, která odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany. Vedení školy pověří osoby z řad pedagogických pracovníků (školní metodik prevence, výchovný poradce), které se v oblasti šikany vzdělávají a jsou schopné zabývat se specifickými otázkami v prevenci a řešení šikany.
- Škola má nastaveny konkrétní a srozumitelná pravidla chování ve svém školním řádu a má nastaveny důsledky za porušení těchto pravidel. Třídní učitelé vypracovávají se svou třídou tzv. **třídní pravidla**.

- Škola má nastaven funkční systém vzájemné komunikace mezi pedagogy (viz Školní program pedagogicko-psychologického poradenství – konzultační týmy) tak, aby byl pedagog vždy včas informován o tom, jaká je atmosféra v jeho třídě. Zároveň tento systém zajišťuje informovanost všech pracovníků školy o signálech šikany.
- V Minimálním preventivním programu má škola popsánu specifickou primární prevenci rizikového chování, kterou realizuje kontinuálně. V souladu s Minimálním preventivním programem školy je Školní program proti šikanování.
- Škola zajišťuje podporu a rozvoj pedagogů v podobě dalšího vzdělávání.
- Pravidelně se realizují třídnické hodiny, které žák poskytují bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole.

III. Přímé a nepřímé znaky šikanování

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.
- Žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmouvání učitelům apod.

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.

- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
 - Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
 - Odřenyiny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

IV. Řešení šikany

Škola má ze zákona jednoznačnou povinnost utvářet a udržovat bezpečné prostředí, má jednoznačnou odpovědnost za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení jakýchkoli forem rizikového chování ve škole, tedy i šikany, proto **preventivní opatření školy** směřují k minimalizaci výskytu šikany. Škola však musí být připravena na situaci, kdy se přes všechna opatření šikana objeví. Škola je povinna řešit šikanu ve škole a na akcích pořádaných školou.

Bezpečnostní a krizový plán eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde.

Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace. Škola musí nejprve odhadnout a posoudit závažnost šikany; **zda zvládne vyřešit situaci sama** (počáteční šikana, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy ještě ubližování slabším není řízeno jádrem agresorů; tuto situaci řeší školní metodik prevence) **nebo zda požádá o pomoc zvenčí** (externí odborníci tj. pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče, nezisková organizace).

Z daného vyplývají **dva typy scénářů**:

Scénář č. 1

Situace, které škola **zvládne řešit vlastními silami**.

Je určen pro řešení počáteční obyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbušení pokročilých a neobvyklých šikan.

Při vyšetřování šikany (**počáteční šikana**) dodržují pedagogové strategii prováděnou v těchto **pěti** krocích:

1. odhad závažnosti a formy šikany,
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi,
3. nalezení vhodných svědků,
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory),
5. ochrana oběti
 - a) **předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:**
 - rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (metoda usmíření),
 - rozhovor s agresory (metoda vnějšího nátlaku).
 - b) realizace vhodné metody:
 - metoda usmíření,
 - metoda vnějšího nátlaku (výchovná komise nebo výchovný pohovor s agresorem a jeho rodiči.
 - c) **třídní hodina:**
 - efekt metody usmíření,
 - oznámení potrestání agresorů.
 - d) rozhovor s rodiči oběti;
 - e) **třídní schůzka,**
 - f) **práce s celou třídou.**

Scénář č. 2

Situace, kdy škola **potřebuje pomoc z venku** a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií.

Je určený k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. **školního lynčování**. V tomto případě nelze čekat na odborníka-specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a

později je většinou nemožné případ vyšetřit. Škola proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

Při výbuchu skupinového násilí vůči oběti (**pokročilá šikana**) je nutný následující **postup**:

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany,
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů a informování vedení školy,
4. zabránění domluvě agresorů na křivé skupinové výpovědi,
5. pokračující pomoc a podpora oběti (přivolání lékaře),
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům.

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory,
8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků,
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky,
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Náprava

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

(Komentář k jednotlivým krokům Scénáře č.1 a Scénáře č.2 kniha - Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

V. Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele

Šikana učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statutem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statutem a formální autoritou.

Krizový plán pro řešení šikany učitele

1. odhad závažnosti a formy šikany pedagoga,
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s obětí,
3. nalezení vhodných svědků,
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory),
5. ochrana pedagoga – dle situace - změna třídy, podpora mentora,

6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření),
 - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku).
7. realizace vhodné metody:
 - a) metoda usmíření,
 - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči).
8. třídní hodina:
 - a) efekt vypořádání se,
 - b) oznámení potrestání agresorů.
9. rozhovor s rodiči agresorů
10. třídní schůzka
11. práce s celou třídou
 - a) škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení,
 - b) pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.

Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace. V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce

Škola reviduje mechanismy a postupy (Bezpečnostní a krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

- škola klade důraz na dobré sociální klima, na pozitivní vztahy všech zúčastněných ve vzdělávacím procesu,
- škola připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde,
- vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů,
- škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno – pedagog takové podezření může neprodleně oznámit vedení školy, metodikovi prevence, výchovnému poradci, někomu z kolegů, případně může využít elektronickou schránku důvěry, která je umístěná na webových stránkách školy nebo vhodit vzkaz do schránky důvěry, která je umístěná v budově školy.
- pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich

nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu,

- problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Škola podporuje své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistí bezpečí pro pedagoga a řeší vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy,
- Škola má připravený krizový plán, ve kterém je specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, jakou roli a možnosti řešení krizové situace má sám pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod. Plán zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.

VI. Závěr

Bezpečnostní a krizový plán je ročně vyhodnocován a aktualizován vedením školy, výchovným poradcem a metodikem prevence rizikového chování.

S Bezpečnostním a krizovým plánem jsou seznámeni zaměstnanci školy vždy na začátku příslušného školního roku, žáci v rámci úvodních třídnických hodin, rodiče žáků 1. ročníků na úvodních informačních schůzkách na začátku příslušného školního roku a rodiče žáků vyšších ročníků na informačních schůzkách za 1.čtvrtletí škol. roku.

Kontakty pro případ řešení vzniklých problémů:

školní metodik prevence - Mgr. Hana Kováčová	tel. 733 595 529
výchovný poradce - Mgr. Barbora Machovská	tel. 733 595 529

Poradenská a jiná preventivní zařízení:

PPP, Za Drahou 2161/3, 794 01 Krnov, tel. 554 612 395

PPP, Krnovská 998/9, 792 01 Bruntál, tel. 554 612 395

Důležitá telefonní čísla:

Linka důvěry Opava	553 616 407
Linka bezpečí	800 155 555
Linka vzkaz domů	800 111 113

Ing. Lenka Metzlová v.r.
ředitelka školy

Město Albrechtice dne 16.1. 2017